

INSTITUT UNIVERSITARI D'ESTUDIS EUROPEUS



Working Papers On Line (WPOL)

Núm. 18/2008

**L'EUROREGIÓ
PIRINEUS-MEDITERRÀNIA**

Carme Suàrez

Investigadora de l'Institut Universitari d'Estudis Europeus (IUEE).

Pilar Rodríguez

*Doctoranda en Relacions Internacionals i Integració Europea (UAB)
Becària de l'IUEE.*

Universitat Autònoma de Barcelona
Edifici E-1
08193 Bellaterra
Barcelona (Espanya)

El següent capítol analitza una de les experiències de CTF més recent al sud d'Europa: l'Euroregió Pirineus Mediterrània. Constituïda per un nucli inicial de cinc regions: Catalunya, Aragó, Balears, Llenguadoc-Rosselló i Migdia Pirineus, no descarta la cooperació amb altres territoris seguint l'arc pirinenc i mediterrani (d'Itàlia fins al Magreb), les valls dels grans rius (Ebre, Garona, Roina) i les illes de la mediterrània occidental (EPM, 2004: 4.), fet que implica la combinació de tres tipus de cooperació: transfronterer, interregional i transnacional. Aquesta característica juntament amb la pretensió d'esdevenir un pol de desenvolupament econòmic és un indicador de l'especificitat de l'EPM en el marc euroregional europeu.

L'EPM neix amb la voluntat de constituir-se com a un espai de cooperació obert en tres àmbits: a.) obert a totes les administracions: estatals, regions, locals, diputacions, etc); b.) obert a tot tipus d'actor: institucions, empreses, organitzacions de la societat civil; c.) obert geogràficament (EPM, 2004).

Com indica Jennifer A. Yoder (Yoder, J.A., 2003) els límits geogràfics de les euroregions són artificials, atès que sovint no responen a un regió homogènia sinó a la voluntat política o a l'existència d'interessos econòmics per a la cooperació; fet que atorga a aquests límits certa fragilitat. En aquest sentit, la CTF es veu condicionada per les oportunitats i limitacions presentades pel marc institucional en el qual opera (Scott 1999 a/b). La delimitació de l'àmbit geogràfic de l'EPM no ha estat absent de discussió ateses les connotacions culturals i polítiques que presenta la cooperació transfronterera en aquesta zona del sud d'Europa: per una banda, les relacions entre França i Espanya i per altra, les relacions entre les diferents CCAA. Tot i que el territori que compren l'EPM es caracteritza per l'existència d'un llegat històric i cultural comú, les divisions administratives entre Espanya i França i entre les diferents regions espanyoles dificulten l'articulació d'un espai de cooperació integrada (Boira, J.V, 2002 :79).

Com a resultat d'aquest context, tot i que el projecte inicial contemplava la creació d'un macro regió en termes geogràfics: Catalunya, València, Aragó, Balears, Andorra, Migdia-Pirineus i Llenguadoc-Rosselló; finalment i per diferents motivacions, ni València ni Andorra participen en aquesta experiència de cooperació transfronterera.

Les característiques de l'EPM i el context sociopolític en el que s'insereix posen de manifest la complexitat de les relacions de cooperació i de presa de decisió entre els

actors membres, així com la rellevància de la delimitació geogràfica i llurs connotacions culturals i polítiques. L'organització i funcionament a través dels mitjans tradicionals, doncs, no semblen ésser el mecanisme més adient per fer front als reptes de governança que planteja l'EPM.

D'altra banda, hem de tenir present que el procés d'institucionalització de l'EPM és encara incipient, trobant-se en una fase en la que es preveuen futurs canvis com a conseqüència de la voluntat d'esdevenir una AEET. Des de la seva creació el 2004, l'activitat de l'EPM, tot i els conflictes i les reticències polítiques generades al voltant d'aquest projecte de cooperació, ha estat centrada en l'establiment de ponts de contactes així com en el reforçament de la confiança mútua. L'entrada en vigor l'1 d'agost del Reglament sobre l'AEET¹ pot obrir una nova etapa per a l'EPM gràcies a la dotació dels mecanismes necessaris per garantir la seva continuïtat i l'aprofundiment de la cooperació: l'adquisició de personalitat jurídica i l'accés a recursos.

L'article es divideix en cinc apartats, el primer té com a objectiu definir el marc socioeconòmic, geogràfic i polític en el que s'insereix, atès que l'existència d'un context favorable a la cooperació pot influir de forma decisiva en la governança efectiva de les euroregions. D'ací, que la percepció de l'euroregió com a una àrea econòmica, i de vegades, cultural, més o menys homogènia faciliti els intercanvis entre actors que comparteixen expectatives similars. Com assenyala la Comissió, el resultat de les activitats de la CTF depèn de quatre elements: geografia, cultura, economia i institucionalització (Comissió, 1999:4). El segon, tercer i quart apartats es centren en el procés d'institucionalització, així com en el procés de definició dels objectius i l'estructura organitzativa de l'EPM; mentre que el darrer analitza la governança multinivell en el si de l'euroregió.

1. EL TERRITORI DE EPM: SINÈRGIES, COMPLEMENTARIETATS I ELEMENTS DISTORSIONADORS.

1.1. Característiques socioeconòmiques.

L'EPM compren una superfície de 157.317.600 km², és a dir, el 4% del territori de la UE-25, i una població de 13.340.700 persones (3% del total de la UE-25) amb

¹ Veure el Reglament del 5 juliol de 2006 sobre l'Agrupació Europea de Cooperació Territorial (AEET)

una localització geogràfica caracteritzada per la seva situació estratègica a la mediterrània. Estem davant, doncs, d'una macroregió no només per les dimensions geogràfiques sinó, especialment per l'elevada potencialitat que presenta a nivell econòmic donades les característiques dels actors que la conformen.

Catalunya és la regió on el sector industrial presenta un major pes econòmic, tradicionalment basat en el tèxtil i la indústria de la transformació, actualment està en progrés els sectors de l'automòbil, la indústria química, l'alimentació, la construcció naval, el material informàtic i telemàtic d'última generació, i la construcció. Pel que fa al sector terciari, es caracteritza per la seva diversitat tot i que destaca el turisme. Per contra, el sector primari és molt reduït i només representa un escàs 3% de la població ocupada, tot i que presenta subsectors amb un elevat potencial especialment qualitatiu com el vinícola, el ramat porcí, la fruita o derivats càrnics. No obstant, cal indicar que en la variació percentual anual de la ocupació per sectors econòmics trobem un augment de l'ocupació en el sector agrari, de la construcció i dels serveis en detriment del sector industrial que pateix una lleugera davallada de la població activa.²

Aragó presenta un important potencial atesa la seva localització geogràfica de pas entre França i els principals centres econòmics peninsulars: Madrid, Catalunya, Llevant i País Basc³, que li ha permès desenvolupar una important activitat centrada en la logística. Presenta un baixa densitat de població, donant-se una elevada concentració a la capital, Saragossa, on viu gairebé la meitat de la població aragonesa⁴. Per tal de frenar aquesta tendència s'estan duent a terme accions per impulsar el desenvolupament de les zones d'alta muntanya i frenar la despoblació que pateixen mitjançant el turisme de muntanya (Boira, J.V, 2002).

Pel que fa a l'economia, cal destacar la importància del sector industrial especialment la indústria de l'automòbil i de maquinària (a la població de Figueruelas, a l'àrea metropolitana de Saragossa, per exemple, s'ubica l'empresa General Motors), també és important la indústria química, del vidre, la paperera, les arts gràfiques, la indústria química i la hidroelèctrica⁵.

² <http://www.idescat/net/economia>

³ http://www.euroregio.eu/ac_070525.html

⁴ <http://camarazaragoza.com/informe.asp>

⁵ <http://camarazaragoza.com/informe.asp>

Llenguadoc-Rosselló per la seva situació geogràfica actua de cruïlla entre Europa i el mediterrani, fet que li ha permès l'estructuració d'una important plataforma multimodal de comunicacions i de logística. Tot i ser la regió que més ràpidament ha evolucionat cap a la mitja europea, el seu nivell de riquesa és més feble que el de la resta d'actors membres, alhora que presenta una de les taxes d'atur més elevades. No obstant, ha estat la regió francesa que més ocupació ha creat durant el 2006, amb una taxa del 2.7%, situant-se per sobre de la mitja francesa en la generació de llocs de treball⁶. Seguint aquesta línia d'impuls del desenvolupament econòmic i la creació de treball està prevista la creació de parcs regionals d'activitats econòmiques a l'àmbit de la logística (Laudun, Via Domitia, Castelnaudary), l'artesania (Bédarieux) i les tecnologies (Cèze)⁷. Per sectors econòmics, Llenguadoc-Rosselló es caracteritza per la importància del sector primari (agricultura) en detriment del sector serveis i per una inversió reduïda en I+D, tot i comptar amb un pol universitari i de recerca important.

Per contra, Migdia- Pirineus es caracteritza per llur dinamisme econòmic, per presentar un PIB per habitant superior a la mitjana europea i una població activa altament qualificada. La seva economia està fortament orientada al sector serveis, alhora que destina un elevat percentatge del PIB en recerca (INSEE, 2007), situant-se entre les quatre primeres regions franceses en matèria d'investigació. Dins la indústria, cal destacar la importància del sector aeroespacial, especialment a l'àrea metropolitana de Tolosa que constitueix un referent mundial com a conseqüència de la presència de l'EADS i de l'Airbus i per la seva tradició aeronàutica. No obstant, Migdia- Pirineus és la regió francesa amb major nombre d'explotacions agràries. Concretament, la indústria agroalimentària representa el segon sector industrial per xifres de negoci (4.65 milions € el 2003), especialment la indústria de la carn i la llet que representen més del 56% de la xifra total del sector.⁸

L'EPM presenta, doncs, una economia interconnectada en la que els actors no presenten grans diferències econòmiques entre si. En termes generals, el territori que compren l'EPM presenta una *“cultura empresarial pròpia, una estreta relació*

⁶ Segons dades de l'Unedic per a l'any 2006; aquestes no tenen en compte l'ocupació en el sector agrari. Veure Le Journal du Conseil Régional. N° 31. Juin 2007 <http://www.cr-languedocroussillon.fr/3443-n-31-juin-2007.htm>

⁷ Le Journal de la Region. N°27 février 2007. <http://www.cr-languedocroussillon.fr/3273-n-27-fevrier-2007.htm>

⁸ <http://www.midipyrenees.fr>

comercial, una interdependència dels sectors productius així com uns valors socials i culturals comuns”(Ripoll, A. i Riera, A., 2005:66). D'altra banda, i mercès a una estructura industrial diversificada el territori de l'EPM presenta un potencial industrial important, especialment en matèria aeronàutica, automobilística, agroalimentària, biotecnològica, medicina i medi ambient (sobretot les referents a les energies renovables). (Fandiño, J. M., 2005)

Es pot dir que, en general, es dona una tendència a l'augment del PIB per habitant, caracteritzat, a més, per una certa homogeneïtat, especialment si ho comparem amb Estats amb un volum de població similar. Així, mentre que la diferència a l'EPM entre la regió més rica i la més pobre és de 27 punts, a Holanda és de 65.9 punts percentuals (Trigo, 2005). D'altra banda, l'estructura sectorial del treball s'apropa també a la mitjana europea (INSEE, 2007): per a l'any 2006 el pes del sector serveis era d'un 66,0%, el de la indústria un 19.3%, el de la construcció d'un 10.2% i el de l'agricultura d'un 4.3%. No obstant, cal destacar el pes que ostenta l'economia catalana en el conjunt de l'EPM. Catalunya és la regió amb major pes econòmic (Aranda, C; Montoliu, D., 2005); per a l'any 2003, tal com podem veure en el següent quadre, representava el 52,0% del PIB de l'EPM, seguida de Migdia Pirineus amb el 18,0%, de Llenguadoc-Rosselló amb el 14,5%, d' Aragó amb el 8,6% i finalment, de les Illes Balears amb el 7,0%.

L'Euroregió està constituïda per economies petites i mitjanes en comparació amb la resta d'Europa. D'ací la necessitat d'establir mecanismes de cooperació per articular els interessos comuns, generar externalitats i cercar sinèrgies per tal d'assolir una major capacitat i dimensió socioeconòmica a nivell europeu, que difícilment podrien aconseguir de forma individual (Aranda i Montoliu, 2005). L'EPM vol esdevenir d'aquesta manera un pol d'activitat i desenvolupament⁹ que permeti, mitjançant la constitució de xarxes, articular els interessos i les capacitats col·lectives de les regions que conformen l'EPM funcionant a la pràctica com a un centre d'atracció per a l'intercanvi de béns i serveis (Ricq, C., 2006).

⁹ Una regió polaritzada és un àrea heterogènia les parts de la qual són complementàries i mantenen entre elles i amb els pols dominants més intercanvis que amb les regions veïnes (Boudeville, Jean: 1971). Normalment, però, la frontera trenca o distorsiona el normal funcionament de la polarització d'aquest marc i dona lloc a deseconomies d'escala. (Ricq:2006:22).

El territori que compren l'EPM presenta, també, un elevat grau d'obertura a l'exterior des del punt de vista del volum d'intercanvis comercials. Aquests, caracteritzats per la seva heterogeneïtat venen determinats per la pròpia estructura productiva de l'economia de les regions. Els principals béns d'intercanvis són l'exportació de béns intermedis i béns d'equipament, que provenen majoritàriament de Catalunya, Aragó i Migdia-Pirineus, car són regions que compten amb un sector industrial important; Llenguadoc-Rosselló exporta béns agraris, alimentaris i begudes com a conseqüència de la importància del sector primari a l'economia d'aquesta regió; mentre que Balears exporta majoritàriament productes tradicionals com calçat, mobles, joieria i bijuteria¹⁰.

L'EPM també es caracteritza pels forts lligam comercials entre les regions espanyoles: són els seus principals clients quant a procedència i destinació de les mercaderies. Les relacions comercials entre aquestes regions configura tres eixos comercials : València-Barcelona, Saragossa-Barcelona, i Barcelona-Palma de Mallorca. (Boira, 2002).

	Unió Europea (25)	Espanya	França	Euroregió Pirineus-Mediterrània	Aragó	Catalunya	Illes Balears	Llenguadoc-Rosselló	Migdia-Pirineus
Territori KM2	3.977.791	505.999	543.965	157.473,29	47.721	32.114	4.992	27.376	45.348
Població (2006)	458.973.024	42.345.342	60.200.000	13.943.265	1.228.886	6.637.355	931.831	2.457.883	2.687.310
PIB M€ (2003)	9.953.329,3	889.424,4	1.496.339,6	322.286,8	27.639,5	167.680,8	22.296,3	46.698,3	57.971,9
Ocupació sector agrari, pesca M€ (2004)	..	988,9	..	263,1	37,2	72,2	9,6	48,6	95,5
Ocupació sector indústria M€ (2004)	...	3.210,9	...	1.173,5	126,0	755,2	39,7	73,7	178,9
Ocupació sector construcció M€(2004)	...	2.253,2	...	620,4	52,4	351,0	68,0	68,5	80,5
Ocupació sector serveis M€ (2004)	...	11.517,7	...	582,8	51,8	331,3	61,4	57,7	80,6

¹⁰ Producció i demanda. Conjuntura. N°18, febrer 2007. <http://cre.uib.es>

Taxes d'atur (2004)	9,2	11,0	9,6	8,6	5,6	9,7	9,1	11,5	7,2
Taxa atur homes (2004)	8,5	8,2	8,7	7,3	3,9	7,8	7,5	11,4	5,7
Taxa atur dones (2004)	10,1	15,0	10,6	10,4	8,2	12,3	11,2	11,6	8,9
Percentatge PIB de la despesa en I+D (2003)	1,9	1,05	2,18	1,6	0,7	1,27	0,24	2,0	3,72

Font: Regio Database. Eurostat

1.2. Els condicionants a la CTF.

L'EPM compren, doncs, un espai heterogeni però, amb trets comuns com ara la llengua, la proximitat geogràfica o el dinamisme social (EPM, 2004). La presència, però, de característiques comunes no determina per si mateixa l'èxit de la cooperació. Aquesta depèn en darrera instància de la voluntat política i de l'existència d'interdependències funcionals o d'interessos comuns. No obstant, com assenyala Perkmann *“la no assumptió d'aquests llaços comuns quan si existeixen pot portar a una incomprensió de la natura de la cooperació”*. (Perkmann, 2002:5)

La potencialitat endògena de l'EPM, però, es veu condicionada per dos elements de caràcter estructural: la presència de la frontera franco-espanyola, i el caràcter insular d'un dels membres, les Illes Balears.

Una de les principals característiques que defineixen els actors que conformen l'EPM és la presència de la frontera franco-espanyola, que s'ha constituït històricament com a un element distorsionador de la concepció del territori com a un espai de connexió. Com a conseqüència d'aquesta política de frontera, el territori que conforma l'EPM no ha estat mai objecte d'una política integrada de desenvolupament, ans el contrari s'ha fomentat l'anomenada cultura del semicercle¹¹. Els resultats de la qual simbolitzen l'impacte que poden arribar a tenir les decisions polítiques i ideològiques sobre el territori. (Rumley, D. i Minghi, J. V., 1991)

Aquest efecte frontera ha impedit, per exemple, el desenvolupament d'una xarxa d'infraestructures que garanteixi la connexió de l'espai. En un context de globalització i

¹¹ La cultura del semicercle fa referència a la prestació i ús dels serveis en funció de la pertinença a un Estat, i no de la distància a la que es troba la població respecte aquests serveis. La frontera constitueix d'aquesta manera una distorsió en la prestació general dels serveis.

interdependència econòmica aquesta absència d'una xarxa de comunicacions eficients constitueix un fre per al desenvolupament de l'EPM donada la manca d'accessibilitat interna (Bayraguet, A. i Gómez, M., 2005).

És per aquest motiu que una de les prioritats de l'EPM és el desenvolupament tant de les infraestructures lineals (carreteres, autopistes, línies ferroviàries) com de les nodals (ports, aeroports, centres logístics) que permetin la interconnexió de l'espai transpirinenc (Bayraguet, A. i Gómez, M., 2005). D'aquesta manera, l'àmbit dels transports ha estat objecte de la principal activitat de *lobby* exercida per l'Euroregió davant la UE i l'Estat espanyol. Aquesta preocupació vers les comunicacions, enteses com a un element clau per a l'explotació de les potencialitats endògenes que permetin el desenvolupament econòmic i social de la zona, es recull en la intervenció de Javier Velasco, conseller d'Obres Públiques, Transport i Urbanisme del Govern d'Aragó, davant la Comissió d'Infraestructures i Transports del Parlament Europeu el 24 de gener del 2006: *“Estem mal connectats, entre nosaltres i amb la resta d'Europa, i encara que tenim capacitats molt clares, sense una millora dels actuals esquemes de transport no podrem avançar en les condicions de rendibilitat econòmica i social. Les nostres xarxes de comunicacions per al transport de passatgers i mercaderies no responen a les vertaderes necessitats de la població ni molt menys als actors o agents de l'activitat econòmica.”*¹²

El segon element distorsionador és el caràcter insular de les Illes Balears. A banda de les repercussions pròpies de la insularitat com pot ésser l'absència d'economies d'escala, l'existència de costos addicionals en transports i comunicacions o l'elevat cost de les infraestructures (Boria, 2002: 123) trobem l'afegit que la distància a la que es troba de la península no compleix els requisits establerts per la UE per ser considerada una regió fronterera. La Comissió defineix la cooperació marítima com a cooperació entre àrees directament adjacents al llarg d'una frontera requerint una distància màxima de 150 km per a incloure a les regions costeres en el marc de la CTF (ARFE, 2004). És per aquest motiu que Balears pretén que es modifiqui aquest criteri per poder presentar projectes de cooperació transfronterera davant les institucions europees¹³. La persistència d'aquest criteri en els nous programes de la UE, tot i les

¹² Presidencia gabinete de comunicación gobierno de Aragón 24/01/2006. 98/2006. <http://portal.aragob.es>

¹³ El govern de Balears ha dut a terme diferents accions en els darrers anys per al reconeixement de la insularitat com a un condicionament estructural, entre les que cal destacar la presentació de la proposta del govern de les Illes Balears que s'inclouï la frontera marítima de les IB amb Còrsega, Sardenya i el

pressions a favor d'ampliar la distància màxima, deixa fora a les Illes Balears del programa de CTF de la UE, partida on es troben les principals fonts de recursos.

D'altra banda, el Tractat de Baiona tampoc no contempla la participació de Balears en els convenis de CTF, en aquest sentit la participació a l'EPM ofereix a Balears un marc excepcional per a impulsar el seu reconeixement com a regió de frontera davant el Govern espanyol i les institucions europees; alhora, Balears constitueix un actiu important per a l'Euroregió, atès que com a membre fundador de l'IMEDOC, reforça el caràcter mediterrani de l'EPM i la situa com a un referent a la mediterrània occidental (França, Espanya i Itàlia).

1.3. El Marc jurídic.

El Conveni Marc de Madrid de 1980, el Tractat de Baiona i el Reial Decret 1317/1997 constitueixen la normativa aplicable en matèria de CTF entre Espanya i França.

El Tractat de Baiona signat el 1995 és un acord interestatal entre França i Espanya que regula les relacions frontereres entre col·lectivitats territorials i que sorgeix com a desenvolupament de les reserves fetes per Espanya al Conveni Marc de Madrid de 1980, en les que se subordinava l'aplicació plena del Conveni a la celebració d'acords interestatals¹⁴. El Tractat de Baiona estableix les condicions sota les quals es pot desenvolupar la CTF. Per una banda, estableix quines entitats territorials poden portar a terme acords o convenis: per part espanyola serien el País Basc, Navarra, Aragó i Catalunya i per part francesa les regions d'Aquitània, Migdia-Pirineus i Llenguadoc-Rosselló. No inclou per tant, Balears. I per l'altre, preveu la celebració de convenis entre les entitats territorials que poden crear organismes de cooperació dotats o no de personalitat jurídica. En el cas que adoptin personalitat jurídica es denominen a França *Groupement d'intérêt publique de coopération transfrontalière*, i a Espanya, consorcis.

sud de França com a espai transfronterer susceptible d'ésser inclòs a INTERREG IIIA, i es tingui en compte alhora de definir la iniciativa INTERREG IV. La proposta de Balears és ampliar la distància màxima de 150 km requerida pels fons estructurals fins als 450 km. Servei de Relacions Europees. Memòria. Any 2004. <http://www.caib.es>

¹⁴ No obstant, àdhuc aquells estats que no van introduir la reserva al conveni a l'aplicació d'un acord interestatal han signat aquests acords. Tal com va assenyalar l'ARFE "*el conveni marc només ha resultat útil quan se li ha donat validesa mitjançant tractats interestatals específics*". (ARFE, 1999).

Per la seva part, el *Real Decreto* 1317/1997 de l'1 d'agost regula un nou procediment de comunicació. Qualsevol conveni de CTF s'ha de comunicar prèviament a l'Administració General de l'Estat i posteriorment publicar-se oficialment en el BOE.

La manca d'ajustament de l'EPM a aquesta normativa fa de l'EPM un acord de cooperació informal que depèn de la voluntat política dels actors implicats, i que a la pràctica funciona com a un simple grup d'interès. (Garau,L.;2005). Aquest fet té conseqüències directes sobre la governança en el si de l'EPM, tal com veurem a continuació. La manca d'un marc jurídic adequat i la manca de recursos han estat identificats en la literatura especialitzada com a factors que condicionen negativament el desplegament de la CTF. D'ací la necessitat manifestada per part de l'EPM de constituir-se com a una AECT que li permetrà assolir personalitat jurídica i accedir als recursos de la UE en matèria de CTF.

La CTF a la frontera francoespanyola, doncs, ha estat tardana i de baixa intensitat com a conseqüència directa dels recels a la cooperació entre els nivells de govern regionals, les reticències estatals, la manca de mitjans tècnics i financers i els entrebancs jurídics (Muñoz, X., 1995). No obstant, tal com hem vist en el capítol anterior, des dels anys 80 s'han anat succeint diferents experiències de CTF que amb diferent grau d'èxit han permès el diàleg i la interconnexió d'aquests territoris. L'EPM, de fet, es presenta com un projecte continuador de la iniciativa de cooperació sorgida arrel de la carta de l'Euroregió signada el 19 d'octubre de 1991, entre els presidents de Catalunya, Llenguadoc-Rosselló i Migdia- Pirineus. En suma, l'EPM sorgeix davant la necessitat de superar els elements distorsionadors de la connectivitat del territori, i d'avançar en l'articulació d'un espai de comunicació i desenvolupament integrat que permeti desenvolupar el potencial endogen del territori de l'Euroregió i que, per tant, reforci la capacitat d'actuació de les regions membres en un context d'interdependència creixent i de globalització.

1.4. El context polític.

El procés de creació de l'EPM ha estat possible gràcies a la seva convergència en el temps amb un context favorable a l'impuls d'iniciatives de cooperació transfronterera a nivell europeu i estatal.

A nivell europeu trobem la presentació de tres mecanismes de foment de la CTF: primer, la política de cohesió 2007-2013 que contempla l'objectiu de promoure la integració equilibrada del territori de la UE mitjançant la cooperació transfronterera i transnacional¹⁵; segon, la modificació del Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER)¹⁶ que recull com a un nou objectiu de la política regional, la cooperació territorial europea; i tercer, la presentació de dos nous instruments jurídics per facilitar la cooperació, per una banda, l'Agrupació Europea de Cooperació Transfronterera,¹⁷ i per l'altra, la redacció d'un tercer protocol addicional per part del CoE. (CoE, 2005:5-9) per tal d'establir normes uniformes pel funcionament de les euroregions.

A nivell estatal trobem l'incipient procés de descentralització iniciat a França que reforça el rol de les regions, i la voluntat del govern espanyol de garantir la participació de les CCAA a la UE així com integrar-les en les negociacions bilaterals amb els estats fronterers¹⁸.

No obstant, tot i aquest context favorable, els inicis de l'EPM no han estat pas absents de dificultats i tensions, ans el contrari, s'han caracteritzat, per una banda, per la confrontació política a dos fronts: a.) el debat al voltant de la dimensió, contingut i significat de l'EPM¹⁹. Aquest debat amb una elevada connotació política i simbòlica va tenir com a protagonista al govern valencià i la seva negativa de participar en el projecte

¹⁵ Council Regulation (EC) n°1084/2006 of 11 July 2006 establishing a Cohesion Fund and Repealing Regulation (EC) n°1164/94.
[http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/cohesion/ce_1084\(2006\)_en.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/cohesion/ce_1084(2006)_en.pdf)

¹⁶ El FEDER recull els nous tres objectius de la política regional: convergència; competitivitat regional i treball; cooperació territorial europea. Regulation (CE) N°1080/2006 of the European Parliament and of the Council of 85 July 2006 on the European Regional Development Fund and repealing (EC) N°1783/1999.
[http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/feder/ce_1080\(2006\)_en.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/feder/ce_1080(2006)_en.pdf)

¹⁷ Regulation (CE) N°1082/2006 of the European Parliament and of the Council of 5 July 2006 on a European grouping of territorial cooperation (EGTC).
[http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/gect/ce_1082\(2006\)_en.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/gect/ce_1082(2006)_en.pdf)

¹⁸ El 17 octubre de 2005 va tenir lloc a Barcelona la trobada franco-espanyola d'alt nivell amb la presència del Primer Ministre francès Dominique de Villepin i el President espanyol Jose Luís Rodríguez Zapatero a la que també van participar els presidents de les tres regions franceses frontereres: Aquitània, Llenguadoc-Rosselló i Migdia-Pirineus; i en la que es van tractar temes de CTF. No obstant, a la cimera XIX celebrada a Girona el 16 de novembre de 2006, no només no va participar cap regió ni CCAA, sinó que no van ser informats de la preparació de la cimera, tal com van expressar els presidents de les regions i CCAA de l'EPM en la trobada de presidents celebrada per videoconferència el 15 de novembre de 2006. http://www.euroregio.eu/ac_061115a.html

¹⁹ Veure la sessió n° 10 del Parlament de Catalunya. http://www.diba.cat/cido/temp/Av-2004-72-11-20041116_72_113.pdf

argumentant les asimetries de liderat a favor de Catalunya i en detriment de València²⁰. b.) i la utilització de l'EPM com a un mecanisme de pressió política en el cas del litigi de les obres d'art de la Diòcesi de Lleida, que va portar el 25 de maig de 2006 a la suspensió de la participació d'Aragó en el projecte de l'EPM; i per altra banda, per la manca d'encaix del Principat d'Andorra, tot i la seva disposició favorable a participar en el projecte de CTF.

Com a conseqüència d'aquest context, les dimensions geogràfiques inicials del projecte de l'EPM es van veure reduïdes a causa de la manca de participació de València i Andorra i de la posterior suspensió de les relacions amb l'Euroregió per part del Govern d'Aragó. Les motivacions argüïdes per cadascun d'aquests actors alhora de justificar la seva exclusió en el projecte són de naturalesa variada però venen influïdes pel context polític en el que s'insereix el procés de creació de l'EPM. És per aquest motiu que considerem interessant analitzar, tot i que breument, quins han sigut llurs arguments:

El no de València es va estructurar en tres eixos²¹: a.) EPM com a un projecte que no respon als interessos de València; atès que, per una banda, no defensa ni soluciona els problemes que pateix València, especialment en el tema dels transvasament de l'aigua del riu Ebre que és considerat per València com a un element clau per garantir el desenvolupament de la comunitat, i per l'altre, no garanteix el fet diferencial valencià (reconeixement de València com a una comunitat amb una llengua i senyes d'identitat pròpies). b.) EPM com a un projecte liderat per Catalunya que situa a València a la perifèria. Es presenta com a una imposició des de Catalunya, darrera del qual es troben els interessos econòmics catalans. En aquest sentit, es contraposa al projecte de cooperació denominat *Arc Mediterrani* que aglutinaria València, Balears, Múrcia, Madrid i Catalunya, i que estaria liderat per València. c.) EPM com a un projecte polític que respon als interessos personals de Pasqual Maragall.

Aragó, per la seva banda, tot i mostrar-se inicialment favorable al projecte de l'EPM, va suspendre la seva participació el maig del 2006 com a reacció a la resolució del Parlament català a favor del manteniment de les obres d'art de la Diòcesi de Lleida a Catalunya per considerar-la una ingerència política. El conflicte va ser plantejat des de

²⁰ Per aprofundir sobre la percepció de la CTF per part de la Comunitat valenciana veure Boira, J.V.(2002) *Euram 2010: la via europea*. Col.l. 3 i 4 edicions. València.

²¹ Corts valencianes. Diario de sesión nº51. VI legislatura año 2004. Sesión plenaria 16 septiembre 2004. Debate de política general.

diferents sectors polítics com a un tema de dignitat de la comunitat aragonesa. En aquest sentit destaquen les declaracions del portantveu d'IU Adolfo Barrena *“el Parlament de Catalunya està actuant de forma oportunista, degut a la crisi que viu i que utilitza el conflicte eclesiàstic donant-li un component d'identitat nacional, que fomenta la insolidaritat entre els pobles”*. L'elevat contingut polític que se li va atorgar a aquest conflicte va generar que fos objecte de debat en diferents sessions del ple de les Corts d'Aragó²² convertint-se així en una eina de pressió política de la oposició vers el govern autonòmic.

Pel que fa a Andorra, la seva absència en el projecte de l'EPM respon a motius de naturalesa diferent. L'Euroregió es percep, per part del govern andorrà, com a un mecanisme útil per a la millora i la potenciació de les comunicacions en l'eix transpirinenc, la protecció de la fauna autòctona, així com per a el desenvolupament del turisme de muntanya, i més concretament en la conversió del Pirineus en una marca de qualitat turística.²³ A nivell econòmic, trobem una forta interdependència amb l'economia catalana, la quarta part del total d'importacions d'Andorra provenen de Catalunya, alhora que existeix un important nombre de treballadors transfronterers que es desplacen des de l'Alt Urgell a Andorra (Boira, 2002:193).

No obstant, tot i aquest posicionament favorable a ingressar a l'EPM, la seva condició d'Estat i la particularitat del seu estatus com a Principat dificulta la seva participació en un mecanisme de cooperació de caràcter regional. En aquest sentit, l'aleshores cap de govern andorrà, Marc Forné, va declarar la necessitat d'iniciar un seguit de converses amb el Govern espanyol i francès per aclarir la seva participació: *“el problema sempre és el mateix, també ens passa a la Comunitat de Treball dels Pirineus, i és que Andorra és un Estat que ha d'integrar-se amb regions, i això dificulta entrar en els organismes. En aquests casos, es requereix una espècie de conveni, avalat pels Estats veïns”*²⁴.

Estem, doncs, davant una euroregió altament polititzada caracteritzada per un baix grau d'autonomia. L'ARFE i CE, (ARFE i CE, 1997: b2.10) relacionen el grau d'autonomia de les euroregions respecte a les autoritats territorials que les conformen

²² [Http://www.cortesaragon.es](http://www.cortesaragon.es)

²³ Així es va expressar en la reunió celebrada el 19 de març de 2007 a Barcelona entre el President de la generalitat, José Montilla i el cap de Govern andorrà, Albert Pintat. I a la reunió entre el Conseller per a la Vicepresidència de la Generalitat, Josep Lluís Carod Rovira i el cap del Govern andorrà, Albert Pintat el 03 de gener de 2007.

²⁴ El Periodico 31 octubre 2004.

amb la intensitat de la cooperació. Ací quanta més cooperació, més integració i més racionalitat en l'ús dels recursos humans i financers. L'EPM s'ha caracteritzat, fins el moment, per una intensitat baixa derivada de les asimetries administratives, les tensions polítiques, la manca de recursos i l'excessiva dependència del liderat polític per part de Catalunya.

En aquest context, la seva evolució i èxit està massa influenciada per les evolucions electorals, i per les tensions polítiques que puguin sorgir en un determinat moment. L'ús polític de l'EPM posa de manifest la necessitat de mantenir contactes permanents entre els actors implicats més enllà de la voluntat política inicial, i la necessitat de generar dinàmiques pròpies, així com la manca de capacitat de resolució de conflictes per part de l'EPM derivades de l'absència de mecanismes de gestió.

2. LA PRESENTACIÓ DEL PROJECTE.

El projecte de l'EPM pren forma oficialment el 29 d'octubre del 2004 davant la presentació oficial dels Presidents de les regions membres de la Declaració Fundacional, fruit d'un llarg treball encetat ja el 2003 per part del PSC amb la proposta de creació de l'EPM²⁵. No obstant, el procés de disseny de la forma i el contingut del que hauria de ser aquesta euroregió es va iniciar de la mà d'una jornada de treball organitzada pel Departament de la Presidència de la Generalitat de Catalunya que va tenir lloc el juliol de 2004 a Sitges.

2.1. Els objectius

La definició dels objectius sobre els quals es fonamenta l'activitat de les euroregions és un aspecte fonamental de la cooperació. Seguint les recomanacions de la CE i l'ARFE, en base a les experiències desenvolupades fins el moment, la definició dels objectius s'ha de basar en interessos comuns i que es puguin traduir en projectes comuns i implementables a curt termini (ARFE i CE, 2000). És per aquest motiu que, des d'un primer moment, es va voler implicar al màxim d'actors possible en el procés de disseny de la forma i el contingut de l'EPM. D'ací que la jornada de treball de Sitges comptés amb una elevada representació de la comunitat científica, institucions

²⁵ <http://www.iceta.org/euroregi.pdf>

públiques i sector privat. Fet que va permetre la formació de 4 grups de treball²⁶, les conclusions dels quals van constituir la base per a la definició dels objectius de l'EPM:

1. Esdevenir un pol d'innovació tecnològica, de recerca i econòmic en el sud d'Europa, per tal d'augmentar la competitivitat, i tenir un major i millor accés als programes i projectes de la UE. A través d'aprofitar les complementarietats científiques regionals, i establir lligams entre la iniciativa pública i privada en matèria de desenvolupament, tecnològic i industrial a partir de la col·laboració entre universitats, laboratoris científics i parcs tecnològics.

2. Aconseguir un equilibri de transports a través del desenvolupament d'un sistema multimodal que permeti assegurar la connexió del territori amb les grans xarxes transeuropees. Es pretén crear una xarxa de transports que responguin a les necessitats de la població i actors econòmics amb una perspectiva de desenvolupament sostenible.

3. Esdevenir una cruïlla d'intercanvis culturals i humans. L'EPM conté una enorme diversitat cultural: tant pel que fa a les formes tradicionals d'expressió cultural i lingüística com per l'arribada de noves expressions culturals com a resultat de processos migratoris, i canvis socials. Donat aquest context es pretén crear nous circuits culturals preservant alhora el patrimoni natural, històric i cultural compartit.

4. Esdevenir un nou motor del partenariat euromediterrani sota la premissa que les regions han de jugar un paper molt més important en el partenariat euromediterrani; tasca que es pretén es dugui a terme conjuntament amb institucions de la UE i organismes de cooperació interregional, i també, en col·laboració amb organitzacions de cooperació existents en la CTP i les Illes de la Mediterrània Occidental (IMEDOC)²⁷. L'EPM es percep, així, com a un pont de diàleg (EPM, 2004).

Les euroregions van sorgir a finals dels anys 50 com a un mecanisme de cooperació per a gestionar aquells problemes derivats directament de la presència d'una frontera internacional (efecte frontera), entesa com a una línia de separació entre sistemes polític-institucionals diferents (Ratti, R.,1996; AERB, 2000). Determinades euroregions s'han centrat en la implementació de projectes concrets per solventar problemes específics, com el medi ambient, o la manca d'infraestructures; en canvi,

²⁶ La jornada de treball es va organitzar al voltant de quatre tallers temàtics: 1.) Àrea d'innovació i creixement; 2.) Espai de transports innovador, competitiu i sostenible; 3.) Societats i territoris amb vocació mediterrània; 4.) Àmbit audiovisual compartit.

²⁷ L'IMEDOC compren les Illes Balears, Còrsega, Sardenya, Sicília i Creta. Sicília es va adherir el 2000, i Creta el 2004. www.imedoc.org/imedoces.htm.

d'altres, i com a resultat de l'aprofundiment de la cooperació han tendit a la gestió comuna d'aquests problemes mitjançant l'impuls de noves formes de governança en un context de creixent complexitat i interdependència. La CTF és percebuda per aquestes euroregions no només com a un mecanisme per a la resolució de problemes concrets, sinó com a un potencial per a la negociació, l'aprenentatge comú, la definició d'estratègies i la gestió comuna del territori més enllà de les fronteres estatals, mitjançant la coordinació i la cooperació entre els diferents nivells administratius dels actors membres (O'Down, 2002), la gestió estratègica dels recursos i la creació, tal com hem vist, d'estructures quasi parlamentàries com el Consell de l'Euregio.

L'EPM, amb la presentació dels seus quatre grans objectius, apareix de nou com a una especificitat en aquest context; llur finalitat última és la d'esdevenir un pol d'innovació i creixement basat en la connexió entre els centres industrials científics i tecnològics de l'Euroregió (EPM, 2004) que permeti desenvolupar les sinèrgies i potencialitats a nivell econòmic necessàries per a la projecció de l'EPM a nivell estatal i europeu, afavorint l'arribada d'inversions i garantint un major i millor accés als programes i projectes de la UE.

Ací, els objectius de l'EPM van més enllà de la resolució de problemes concrets de la vida quotidiana (cooperació de proximitat) sinó que la seva activitat es centra en l'augment de la capacitat d'influència de les regions membres mitjançant accions de *lobby* vers la UE en defensa de llurs interessos en matèria d'infraestructures i comunicacions, investigació i turisme, recerca i innovació tecnològica (aeronàutica, biotecnologia, energies renovables), cultura, medi ambient i turisme (Aranda, C; Montolio, D. : 2005).

Durant aquests primers anys de funcionament, l'EPM, doncs, ha adoptat una orientació marcadament econòmica, la prioritat és esdevenir "*un projecte de futur per a que les empreses augmentin la competitivitat*" (Monterrubio, E. 2005). D'aquesta manera, els plantejaments inicials per part d'alguns partits catalans, en especial d'ERC i de CiU²⁸ de presentar l'EPM com a un mecanisme que permetria la recuperació dels llaços històrics i culturals en el territori que comprenia l'antiga corona catalanoaragonesa han estat relegats a un segon pla fins a la pràctica desaparició del discurs polític. En aquest sentit, la Declaració Fundacional de l'EPM no recull cap

²⁸ http://www.diba.cat/cido/temp/Av-2004-72-11-20041116_72_113.pdf

referència al tema lingüístic que per contra si contemplava, tot i que breument, la proposta de creació de l'Euroregió del PSC²⁹.

La raó de fons d'aquesta orientació fortament econòmica cal cercar-la en les connotacions polítiques i culturals que suscita la cooperació en aquesta àrea geogràfica; on trobem una persistència de recels polítics i culturals a l'excés de protagonisme de Catalunya i a la possible vertebració de l'EPM com a un projecte polític i cultural de recuperació de la idea dels Països Catalans. Donat aquest context, les parts implicades en el projecte han intentat definir els objectius de l'EPM de forma que donés resposta a interessos concrets i a les expectatives de les regions membres.

3. L'ESTRUCTURA ORGANITZATIVA.

Les euroregions com a mecanismes de cooperació a llarg termini han tendit a la constitució d'estructures permanents, les quals en funció del grau de cooperació es caracteritzen per una elevada integració, que ha permès en alguns casos la creació d'òrgans de caire parlamentari com el Consell de l'Euregio³⁰, o per ser meres estructures duplicades a banda i banda de la frontera com l'Euroregion DKMT³¹. En cap cas, però, aquestes estructures suposen la creació d'una nova divisió administrativa (AERB, 2000).

Segons la Declaració Fundacional, l'EPM es constitueix com a “*un espai flexible de cooperació entre els diferents actors polítics, econòmics i socials*”. En aquest sentit, l'adopció d'una estructura institucional no fou un dels objectius inicials. Es pretenia cercar, més aviat, un mecanisme de coordinació entre els diferents nivells de govern que mercès a la seva flexibilitat permetés adaptar-se a les demandes que anessin sorgint. S'ha impulsat, doncs, un tipus de cooperació basat en xarxes articulades al voltant de projectes concrets que responen als interessos sectorials dels actors membres. Tal com va declarar l'aleshores President de la Generalitat, Pasqual Maragall, en referència a la naturalesa de l'EPM, “*no té seu ni capital. És una xarxa d'interessos*”.³² D'ací la

²⁹ El projecte d'Euroregió del PSC incloïa la següent referència a l'apartat 2.4: “*L'Euroregió promocionarà les llengües dels seus respectius territoris.*”

³⁰ <http://www.euregio.de>

³¹. Euroregion Duna-Körös-Maros-Tisza que compren la coopeació transfronterera entre Romania, Serbia i Hongria. <http://www.euroregion-dkmt.freehosting.net>

³² La Vanguardia, 30 octubre de 2004.

manca d'òrgans de caire parlamentari com el Consell de l'Euroregio (Alemanya i Països Baixos).

Darrera d'aquest tipus d'estructura trobem la necessitat de garantir la igualtat de totes les regions membres en un context polític complex caracteritzat per l'asimetria competencial i l'existència de recels, tal com hem comprovat anteriorment, sobre els interessos reals i el rol jugat per cadascuna de les regions membres en el desplegament de l'EPM. D'aquesta manera, es va optar per una estructura caracteritzada per la seva simplicitat i formada per cinc òrgans³³: la trobada de presidents, la presidència, el grup de coordinació, la secretaria i la coordinació europea.

La Trobada de Presidents. Integrada pels Presidents dels governs regionals i autonòmics té com a principal funció assegurar l'impuls polític de l'Euroregió i validar, si s'escau, l'Informe Anual i les Directrius Anuals d'Actuació, i decidir les Presidències de torn, de durada anyal (EPM, 2004) També dur a terme una important activitat de lobby i de coordinació de les intervencions de les regions membres a l'escenari europeu. Les principals accions s'han centrat en l'àmbit dels transports i la logística.

Fins el moment s'han reunit en diverses ocasions, dues d'elles per videoconferència. La primera Trobada de Presidents va tenir lloc a Tolosa el 10 de febrer de 2006 sota la presidència de Martin Malvy on es va decidir les directrius per a l'any 2006. S'han reunit també dues vegades per videoconferència, la primera el 27 de juny del 2006 i la segona el 15 de novembre de 2006³⁴.

Presidència de torn, representa l'EPM en el pla institucionals i polític d'acord amb les directrius anuals d'actuació (EPM, 2004). També convoca les reunions i actes oficials que tenen lloc durant el mandat. El càrrec és anual rotatiu i va quedar formalitzat a partir de la Trobada de Presidents a Tolosa el 10 de febrer de 2006, on va assumir el càrrec per a l'any 2006 el President de Midi-Pyrénées, Martin Malvy. La durada de la

³³ Sobre l'estructura adoptada per l'EPM veure: Dossier del projecte d'Euroregió Pirineus-Mediterrània., Sitges juliol 2004; la Declaració Fundacional de l'EPM; i la Memòria d'activitats 2005. Secretaria de Relacions Internacionals Generalitat de Catalunya

³⁴ La segona videoconferència va comptar amb la presència de Martin Malvy (President de Migdia Pirineus), Pasqual Maragall (President de Catalunya), Juan Gual (Comissionat de les Illes Balears per a l'EPM en representació del President de les IB Jaume Matas i Corinne Giacometti, en representació del President de Llenguadoc- Rosselló. La trobada es va centrar en quatre temes: a.) les eleccions catalanes, en el que Pasqual Maragall va transmetre la voluntat de Montilla de convertir l'EPM en una línia d'acció i marc de referència del govern català, b.) la cimera franco-espanyola del 16 de novembre a Girona, la celebració de la qual no havia estat notificada als presidents de les regions membres de l'EPM. c.) transports, i d.) possibilitat de constituir-se com a una Agrupació Europea de Cooperació Territorial (AECT)

presidència és, no obstant, a la pràctica de caràcter flexible. Aquesta pot ser ampliada si les circumstàncies polítiques així ho requereixen. Així com a conseqüència de la coincidència de la celebració d'eleccions regionals i municipals durant els inicis del 2007, es preveu que l'actual presidència continuï a mans de Martin Malvy fins a finals del 2007 i que sigui assumida posteriorment per Balears.

Secretaria, dóna suport al grup de coordinació i té com a principal activitat coordinar les actuacions relatives a la web, les publicacions, la gestió de la comunicació corporativa, així com impulsar la dinamització i el seguiment de les polítiques concertades i dels projectes conjunts. Des del juny de 2005 la Secretaria és dirigida per un secretari tècnic.

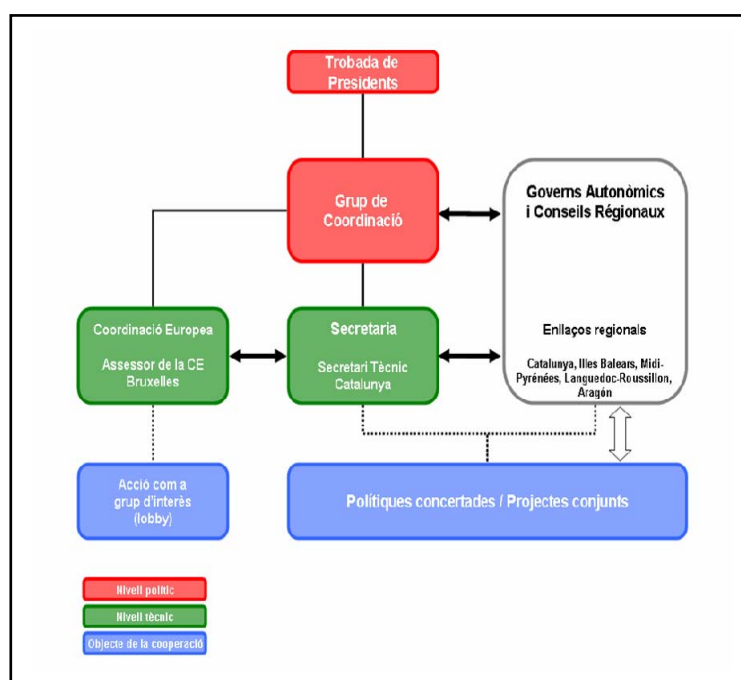
Coordinació europea sorgeix de la voluntat d'augmentar la capacitat i el nivell d'influència en la defensa dels interessos de les regions membres vers la UE i els Estats mitjançant una acció de lobby sota la coordinació de les activitats i accions dutes a terme per les diferents oficines de representació a Brussel·les i la presentació de projectes comuns. (EPM, 2004)

Grup de coordinació, es reuneix diverses vegades l'any i és format pels representants designats per cadascuna de les CCAA i regions membres, que cobreixen ambdós nivells, polític i tècnic. Les seves funcions són preparar la trobada de Presidents; cercar la concertació de polítiques entre les regions sòcies i impulsar projectes específics preveient-ne els mitjans de realització; impulsar l'acció com a grup d'interès o lobby, amb el suport de la Coordinació Europea i presentar als Presidents l'Informe Anual de Progrés, així com proposar-los les Directrius Anuals d'Actuació. (EPM, 2004) El mecanisme d'adopció de les decisions és per consens.

Fins el moment s'han celebrat 4 reunions: la primera va tenir lloc a Saragossa el 16 de desembre de 2004, la segona a Barcelona el 2 de juny de 2005, la tercera a Palma de Mallorca els dies 29 i 30 de desembre de 2006 i la quarta a Barcelona el 10 de gener del 2006. No obstant, durant l'inici del procés d'institucionalització van tenir lloc diverses reunions bilaterals entre Catalunya i la resta de regions membres amb l'objectiu de fixar els eixos d'actuació i la presentació de propostes d'organització i funcionament³⁵. De la mateixa manera, s'han celebrat reunions de caràcter intern, la darrera l'abril del 2007.

³⁵ <http://premsa.gencat.net/es/dossier.html?id=1025>

Organigrama



4. ELS PROJECTES EN CURS.

Durant aquests tres anys de funcionament de l'EPM s'han encetat una sèrie de projectes d'acord amb els 7 eixos d'actuació proposats el 2005³⁶: L'observatori socioeconòmic, l'Eurobioregió, l'Euroregió universitària i científica i la creació de xarxes de cooperació.

1. Observatori socioeconòmic (OSE). Preten ser un mecanisme que permeti el coneixement de la situació econòmica i social de l'Euroregió mitjançant la difusió d'informació estadística sobre les regions membres i la publicació d'estudis sobre les característiques econòmiques de l'EPM. L'OSE està integrat pels serveis estadístics de les regions membres i per un grup de coordinació de tècnics de les cinc regions, fet que ha de garantir que a mig termini l'OSE estigui capacitada per elaborar estadístiques pròpies per tal de pal·liar l'absència d'informació d'àmbit euroregional³⁷

³⁶ Els set objectius són: 1. Projectar l'Euroregió en els àmbits euroregional, estatal, europeu i internacional; 2. Accelerar la disposició d'infraestructures estratègiques necessàries per a un desenvolupament sostenible de l'Euroregió; 3. Impulsar sectors econòmics d'interès compartit i amb un alt valor afegit.; 4. Desenvolupar l'Euroregió universitària i científica; 5. Donar una dimensió ciutadana a l'Euroregió; 6. Fer front a la problemàtica específicament transfronterera i derivada de la insularitat, de forma coordinada amb la CTP; 7. Ser un referent clau al Mediterrani Occidental.

<http://www.euroregio-epm.org/docs/premsaTrobadaCAT.pdf>

³⁷ <http://euroregio-epm.org/observatorio.html>

2. L'Eurobioregió, a través de la connexió entre la bioregió de Catalunya i el Biopol de Tolosa³⁸. Aquest projecte respon a la importància creixent de la biotecnologia com a un element de desenvolupament econòmic. L'objectiu de l'Eurobioregió és la de facilitar i promoure l'impuls de la biomedicina i la biotecnologia en el marc de l'euroregió així com fomentar la interacció entre els diferents agents implicats: indústria, universitat i govern.

3. L'Euroregió universitària i científica. El 4 juliol de 2005 a Barcelona 29 rectors del conjunt de l'EPM i la Xarxa Institut Joan Lluís Vives van signar una declaració de suport a l'euroregió universitària amb la que es pretén construir un espai econòmic de recerca i innovació tecnològica, contribuir a la construcció de l'Europa del coneixement, col·laborar en els sectors estratègics de recerca, la innovació i el desenvolupament econòmic regional, promoure l'EPM com a referent en educació superior.³⁹

Les regions membres, per la seva banda, a través de la Carta sobre Recerca, impulsada a iniciativa de Migdia-Pirineus i signada a la trobada de presidents de febrer 2006 a Tolosa, s'han mostrat disposades a col·laborar en el desenvolupament de l'euroregió universitària i científica a través dels següents objectius: a.) Impulsar la recerca interdisciplinària en contacte amb el sector socioeconòmic i b.) Crear una dinàmica d'intercanvi i associació entre els investigadors i organismes de recerca de les regions participants.

Dins aquesta iniciativa trobem la creació d'una nova facultat de ciències de la salut a Girona., gestionada per la Universitat de Girona (UdG) i la Universitat Pompeu Fabra (UPF) i que pretén fomentar la col·laboració entre els centres de formació de medicina de Tolosa, Montpeller i Perpinyà⁴⁰

4. Creació de Xarxes. Fins el moment s'han creat dos xarxes en el si de l'EPM: la Xarxa de Cambres de Comerç i la Xarxa de Museus d'Art Contemporani de l'Euroregió. La Xarxa de Cambres de Comerç de l'Euroregió Pirineus-Mediterrània es troba integrada per un total de 40 cambres, de les quals 21 són de les regions franceses de Migdia-Pirineus i Llenguadoc-Rosselló i 19 són de les regions espanyoles d'Aragó,

³⁸ Per a més informació veure <http://www.bioregiocat.net/ca/inici/home.asp> i <http://www.midipyrenees-expansion.fr/page329.htm>

³⁹ Declaració Conjunta sobre l'Euroregió Universitària Pirineus- Mediterrània, del 4 de juliol de 2005. www.vives.org/pdf/eur-cat.pdf

⁴⁰ <http://www.euroregio-epm.org/actualidad.html>

Catalunya, i les Illes Balears. No obstant, el Consell de les Cambres de Comerç de Catalunya i la Cambra de Comerç d'Andorra van signar l'abril del 2006 un conveni de col·laboració⁴¹ amb l'objectiu de guanyar competitivitat a nivell internacional i reforçar els vincles de col·laboració entre empreses⁴², a partir del qual les empreses andorranes poden participar en les accions de promoció exterior organitzades per les cambres catalanes i que pot permetre la participació d'Andorra en els projectes de la xarxa euroregional de Cambres de Comerç de l'EPM.

A la Declaració Conjunta dels Presidents de les Cambres de Comerç de l'EPM⁴³ es van presentar els objectius de la xarxa; aquestes es concreten en la contribució a impulsar l'EPM com a un pol de desenvolupament i promoció econòmica mitjançant la potenciació del mercat interior i l'intercanvi d'experiències, així com la petició als governs respectius que garanteixin la reducció de les traves al desenvolupament econòmic derivades de l'absència d'una xarxa de transports eficient.

Una altra de les xarxes impulsades dins l'EPM és la Xarxa de Museus d'Art Contemporani de l'Euroregió⁴⁴ focalitzada en l'àmbit de la comunicació, la reflexió sobre l'art contemporani, la millora de la relació entre els actors públics i l'intercanvi d'exposicions. Pretén esdevenir un espai de treball comú per tal de desenvolupar projectes a llarg termini. Es troba integrada pel Centre d'Art Santa Mònica (Barcelona), Centro de Arte y Naturaleza (Osca), Es Baluard (Palma de Mallorca), Fundació Miró (Barcelona), Fundació Tàpies (Barcelona), Le Carré d'Art (Nîmes), Les Abattoirs (Toulouse) i el MACBA (Barcelona).

La importància de les xarxes en el funcionament de l'EPM va portar a la presentació d'un seguit d'ajudes per part de la Generalitat de Catalunya a la creació de xarxes, amb la qual cosa es preveu en breu l'aparició de noves xarxes d'àmbit euroregional.

5. Portal cultura. Pretén constituir-se com a una plataforma per a donar a conèixer i difondre la programació cultural de les regions membres. Esdevé a la pràctica una mena de xarxa d'informació cultural que permet posar en comú els recursos culturals de les cinc regions membres i facilitar els contactes entre els actors culturals. A

⁴¹ http://www.euroregio.eu/ac_internacionalitzacio.html

⁴² <http://www.govern.ad/>

⁴³ <http://www.euroregio.eu/docs/DeclaracioPresidentsCC.pdf>

⁴⁴ <http://www.euroregio.eu>

l'igual que l'observatori socioeconòmic està integrat per un grup de coordinació que es reuneix periòdicament⁴⁵.

6. Centre investigació sobre turisme. Respon a la constatació de la importància del sector turístic a l'economia a través de la seva contribució al PIB i a l'ocupació, tant de forma directa com indirecta (allotjament, transports, oci i entreteniments, etc.). Seguint la línia d'altres centres d'investigació sobre el turisme sorgits a Europa, Estats units o Canadà es pretén que el centre d'investigació permeti afrontar els reptes que genera el foment del turisme en l'àmbit medi ambiental i de les noves tecnologies, avançar en la desestacionalització i la desconcentració de la oferta i la demanda i augmentar la competitivitat i la innovació del sector turístic⁴⁶. La localització de la seu a les Illes Balears respon a la importància del turisme en el conjunt de la seva economia i atès que ja compta amb l'Institut d'Estratègia Turística de les Illes Balears (Inestur)⁴⁷. El Centre es troba en procés de recerca de finançament.

5. LA GOVERNANÇA MULTINIVELL EN EL MARC DE L'EPM.

L'increment de les interdependències com a conseqüència del procés de globalització i de construcció europea ha facilitat la transformació de la governança en un sistema multinivell, com a resultat de la dispersió de l'autoritat política de l'Estat-Nació entre les institucions sub-nacionals i supranacionals (Marks, G.,1993; Rosenau, 1995; Kohler-Koch, 1996; Marks et al, 1996; Caporaso, 1996; Rosamond, 2001).

Tot i que aquest canvi en la governança afecta a tots els nivells de govern i a les relacions entre ells, així com en les relacions entre el sector públic i privat (Tömmel, 1998: 75) ha estat a nivell regional on ha tingut majors conseqüències (Jeffery 1997; Jones i Keating 1995). Els actors no estatals interactuen en el *policymaking* de la UE mitjançant la construcció de *networks* d'influència en la UE, que contribueixen al desenvolupament d'un tipus de governança més cooperativa (Kohler-Koch, 1998; Wessels, 1997)

⁴⁵ <http://www.10.gencat.net/pc/AppJava/cat>

⁴⁶ Dossier del projecte d'Euroregió Pirineus-Mediterrània., Sitges juliol 2004

⁴⁷ Empresa pública que compta amb tres àrees d'activitat: la qualitat turística (IQT), la investigació i les tecnologies turístiques (CITTIB) i les inversions per a la millora de l'entorn turístic (IMET).
<http://inestur.caib.es/>

Els governs regionals cooperen entre si per assolir objectius polítics comuns a nivell nacional i, especialment, a nivell europeu per tal de promoure els interessos regionals i aconseguir avantatges de les polítiques distributives de la UE (Keating, 1995; Tömmel 1994 b; Jeffery, 1997), a través d'una multiplicitat de d'instruments, com l'obertura d'oficines a Brussel·les, l'intercanvi d'informació o l'establiment de mecanismes de CTF (Marks, G.: 1996:31). D'aquesta manera, els governs subnacionals, nacionals i supranacionals interactuen entre ells a través de dos vies: a través dels diferents nivells de govern (cooperació vertical) i amb altres actors del mateix nivell (cooperació horitzontal). (Paraskevopoulos, C.J i Leonardi, R., 2004).

Les euroregions esdevenen, doncs, un mecanisme de resposta dels actors subnacionals per fer front a les noves demandes i expectatives generades en aquest context de creixent complexitat dels problemes i d'interdependència. Com a conseqüència, els actors defineixen estratègies d'actuació conjunta per tal de desenvolupar i reforçar les seves capacitats (Tömmel, 1998:74). Aquestes estratègies varien en funció dels interessos dels actors membres i del context sociopolític i econòmic en el que s'insereixen. De la mateixa manera, l'estructura organitzativa adoptada també varia. No obstant, allò rellevant alhora de determinar l'èxit d'aquests mecanismes de cooperació és la distinció de les capacitats institucionals (Evans, 2005) que fan referència al procés de consolidació de l'aprenentatge organitzatiu, i de la capacitat de mobilització dels recursos materials, científics, humans i tecnològics. (ARFE i CE, 2000:B1).

Com assenyalava Perkmann, l'èxit d'una euroregió ve determinada en part per la capacitat de mobilització dels recursos (Perkmann 2005:174) atès que el sistema de governança multinivell afavoreix a aquells actors que tenen recursos per a operar a tots els nivells simultàniament (O'Brien, R., 2002:5). No obstant, l'èxit d'aquests mecanismes de cooperació no depenen en exclusivitat de la disponibilitat de recursos sinó també de la percepció de llur utilitat entre els actors per donar resposta als seus propis interessos i demandes.

L'EPM no ha seguit una estratègia conjunta de comunicació, sinó que cadascuna de les regions membres ha adoptat aquelles mesures que ha cregut convenient. Com a conseqüència, trobem que l'estratègia de comunicació ha estat relegada a un segon pla per motius de context polític (la coincidència durant aquests dos anys de funcionament

d'eleccions regionals i municipals a les regions membres o el conflicte bilateral entre Catalunya i Aragó arrel de les obres d'art de la Diòcesi de Lleida, entre d'altres). Fet que ha repercutit negativament en el coneixement dels objectius de l'EPM entre els actors socioeconòmics i la societat civil, així com en la generació de símbols propis al llarg d'aquesta primera etapa. No obstant, la previsió de crear en l'àmbit audiovisual el futur Canal Euroregió (canal TDT compartit múltiple)⁴⁸ que inclouria en una primera etapa les televisions públiques dels territoris de llengua catalana pot jugar un paper important alhora de d'impulsar una estratègia de comunicació i imatge comuna.

Només amb dos anys de funcionament, però, resulta evident la impossibilitat d'extreure respostes concloents sobre les capacitats institucionals i la governança en el si de l'EPM; especialment si tenim en compte que s'ha presentat com a un projecte a llarg termini. No obstant, podem detectar tendències a partir del funcionament desplegat fins el moment. Des de la seva creació s'ha prioritzat l'establiment de les bases que permetin la consolidació del rol de l'EPM com a mecanisme de pressió davant les institucions estatals i europees, fins el punt que la principal activitat de l'EPM s'ha centrat en desplegament d'accions de *lobby*. Durant aquests dos anys han estat els presidents de les regions que conformen l'EPM a través de les Trobades de Presidents els protagonistes visibles d'aquestes accions. Algunes de les activitats realitzades en aquest àmbit han estat l'enviament d'una carta conjunta el 27 de juliol de 2006 al primer ministre francès i el president del Govern espanyol; la reunió el 5 de desembre del 2006 a Brussel·les amb el Comissari Europeu de Transports Jacques Barrot, on es va parlar de l'establiment del TAV Pirineus mediterrània (Bordeus-Tolosa-Barcelona-Montpeller); o la reunió dels cinc presidents el 26 d'abril del 2006 a Brussel·les amb el President de la Comissió Europea, José Manuel Barroso, en la que es pretenia donar a conèixer quin és el posicionament de l'EPM sobre el futur de la política regional d'Europa.

Dins aquesta voluntat d'interactuar directament amb les institucions europees, cal destacar l'esforç realitzat per tal d'aglutinar, mitjançant la Coordinació Europea, les tasques i activitats que duen a terme les oficines de representació de les regions membres a Brussel·les, garantint una major i més eficient comunicació sobre aquells temes d'interès euroregional. Aquesta activitat és especialment important per a Languadoc-Rosselló que fins el 4 de desembre del 2006 no comptava amb cap oficina

⁴⁸ http://www.tribunamallorca.org/docs/acord_tvc_ib3.doc

de representació a Brussel·les. L'activitat de la recent oficina oberta a Brussel·les (la *Maison de Languedoc-Rosselló*)⁴⁹ es pot veure beneficiada per aquesta funció de coordinació exercida a través de l'EPM.

Paral·lelament a aquesta vertebració com a mecanisme de pressió, l'EPM encara es troba en una fase de cimentació de la confiança mútua, i de consolidació de l'estructura organitzativa. Els treballs per aprofundir en el coneixement i la confiança mútua es van veure afectats pel conflicte entre Aragó i Catalunya arran de les obres d'art de la Diòcesi de Lleida. L'EPM es va mantenir al marge del conflicte per considerar que era una qüestió bilateral entre tots dos actors, i va intentar no dur a terme declaracions o accions que poguessin contribuir a la generació de tensions internes. No obstant, i com a conseqüència de la manca de mecanismes consolidats de gestió, la manca d'autonomia respecte els seus membres, i el fort liderat dut a terme per Catalunya en l'impuls d'aquest projecte de cooperació, l'Euroregió es va veure immersa en el conflicte car es va utilitzar com a una arma de pressió política que va portar a la suspensió de la participació d'Aragó.

Pel que fa a l'estructura organitzativa, tal com hem vist anteriorment, és un reflex de la necessitat de constituir una plataforma de comunicació entre les regions membres que permeti identificar els interessos de cada regió i l'intercanvi de coneixements i experiències per tal de definir possibles àmbits d'actuació conjunta. D'ací el seu funcionament basat en xarxes d'interessos.

El grup de coordinació és l'òrgan que ha tingut fins el moment un major protagonisme atès que és percebut com a l'eix vertebrador de l'EPM en tant que aglutina als representants polítics i tècnics de les regions membres i com a conseqüència de l'absència d'òrgans de caràcter assembleari en el si de l'Euroregió. La seva activitat de coordinació i de posada en comú dels interessos, així com la cerca d'àmbits d'actuació mitjançant reunions bilaterals durant les primeres fases del projecte i les reunions formals i internes que s'han anat succeint, atorguen al grup de coordinació una rellevància important en el funcionament de l'EPM, especialment si tenim en compte

⁴⁹ http://www.cr-languedocroussillon.fr/uploads/Externe/DOC_FICHIERPDF_161_1165596623.pdf

que a diferència d'altres euroregions, la secretaria ha assumit principalment tasques de caràcter tècnic.

L'EPM s'ha estructurat sobre la base de xarxes d'interessos entre les regions membres, d'aquí l'interès i la necessitat de fomentar la creació de xarxes d'àmbit euroregional que contribueixin a fomentar, per una banda, les relacions horitzontals de governança i per l'altra, la participació de la societat civil i dels actors econòmics. Fins el moment, l'EPM, a l'igual que la majoria de les euroregions, presenta un dèficit en la capacitat de mobilitzar aquests actors, caracteritzant-se per ser un model de cooperació *top-down*. No obstant, hem de tenir en compte que el procés de creació de noves xarxes i d'integració de les preexistents en el si de l'EPM és encara incipient.

La manca de personalitat jurídica ha portat a un funcionament de caràcter informal, el qual per una banda ha permès certa flexibilitat davant eventualitats com la celebració d'eleccions a les regions franceses i a les CCAA amb els conseqüents canvis de govern, però que a mig i llarg termini constitueix un entrebanc al ple desenvolupament de les capacitats de cooperació. Ara bé, la possible conversió de l'EPM en una AECT, permetria per una banda, l'adquisició de capacitat jurídica i la seva inclusió dins un marc legal específic, fet que contribueix a la generació de legitimitat externa de la cooperació (ARFE, 2001: 147) i per l'altra, implica un canvi en l'estructura i en conseqüència de la governança dins l'EPM. L'exigència establerta per l'AECT de crear una estructura integrada per una Assemblea, que estaria en principi integrada per les regions membres i per un director, així com el desenvolupament de noves capacitats com la promoció i l'impuls de projectes transfronterers en el marc dels fons estructurals obre un ampli ventall de possibilitats que significarien l'impuls de la cooperació en aquesta àrea fronterera gràcies a la dotació de les capacitats necessàries per poder desenvolupar la seva activitat.

La designació de la CTP com a autoritat de gestió del programa operatiu de CTF per al període 2007-2013 relega a l'EPM a desenvolupar un rol de presentació i promoció de projectes (encara resta per determinar qui portarà a terme aquestes tasques dins l'EPM). No obstant, obre una interessant via de possible col·laboració amb la CTP, especialment si tenim en compte que a excepció d'Aquitània, Andorra, País Basc i Balears, l'EPM i la CTP comprenen pràcticament el mateix àmbit territorial. A més, la

recent aprovació el 25 de juliol de 2007 per part del govern d'Andorra⁵⁰ del Conveni d'adhesió al Consorci de la CTP que va dotar de personalitat jurídica a aquest mecanisme de CTF contribueix a obrir una nova fase en la CTF al llarg de la frontera franco-espanyola.

Referències

ARFE (1999): "Institutional Aspects of Cross-border Co-operation". Gronau: ARFE www.aebr.net/publikationen

ARFE i Comissió Europea (ed.) (2000): "*3rd edition "Practical Guide to Cross-border Co-operation. Guide 2000. Regional Policy"*". Gronau: ARFE www.aebr.net/publikationen

ARFE (2001): "Transeuropean co-operation between territorial authorities. New challenges and future steps necessary to improve co-operation. Final version. October". Gronau: ARFE www.aebr.net/publikationen

ARFE (2004): "Annual Report Gronau", Gronau: ARFE <http://www.aebr.net/publikationen/pdfs/AnnualReport2004GB.pdf>

Aranda, C. i Montolio, D. (2005): "Caracterització econòmica de l'Euroregió Pirineus-Mediterrània". *Papers de Treball*, núm. 2/2005. Abril, Any V. Barcelona: Generalitat de Catalunya. D.G. de Programació Econòmica. pàgs.1-54.

Bayraguet, A. i Gómez M. (2005): *Transports, infraestructures i comunicacions a l'estructura econòmica de l'EPM*. Barcelona: CTESC.

Boira, J.V. (2002): *Euram 2010. La via Europea*. València: Eliseu Climent. Col.l.. Tres i quatre.

⁵⁰ Andorra es va adherir oficialment al Consorci en el 25è ple de la CTP el 20-21 de setembre de 2007 a Bilbao. La participació d'Andorra es realitza en el marc de l'Acord de Cooperació entre el Principat i la Comunitat Europea del 25 de novembre de 2004 que estableix la cooperació en l'àmbit regional i la participació d'Andorra en projectes d'INTERREG. Per a més informació sobre Andorra veure <http://www.govern.ad/>

Boudeville, J. (1971): “Les Spaces Économiques”, Paris: PUF. Col.l. “Que sais-je?”, núm.950.

Caporaso, J. (1996): “The European Union and Forms of the State” *Journal of Common Market Studies*. núm.34. pàgs. 29-52.

Comissió Europea (2001): *European Governance a White Paper*. Brussels, 25.7.2001. COM(2001)428 final.

http://europa.eu/eur-lex/en/com/cnc/2001/com2001_0428en01.pdf

Comissió Europea (2002): *Committee of Advisers for the development of transfrontier co-operation in Central and Eastern Europe. Fourth Annual Report to the Committee of Ministers covering the year 2004*. Strasbourg, 15 february. DG1(2002)4.

Consell Europeu (2006): *Council Regulation (EC) N°1080/2006 of the European Parliament and of the Council of 5 July 2006 on the European Regional Development Fund and repealing (EC) N°1783/1999*.

[http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/feder/ce_1080\(2006\)_en.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/feder/ce_1080(2006)_en.pdf)

Consell Europeu (2006): *Council Regulation (EC) N°1082/2006 of the European Parliament and of the Council of 5 July 2006 on a European grouping of territorial cooperation (EGTC)*.

[http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/gect/ce_1082\(2006\)_en.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/gect/ce_1082(2006)_en.pdf)

Consell Europeu (2006): *Council Regulation(EC) N°1084/2006 of 11 July 2006 establishing a Cohesion Fund and Repealing Regulation (EC) n°1164/94*.

[http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/cohesion/ce_1084\(2006\)_en.pdf](http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/cohesion/ce_1084(2006)_en.pdf)

EPM. (2004): *Declaració Fundacional: l'Euroregió, un futur compartit*. Barcelona, 29 octubre. <http://euroregio.eu>

Evans, P. (2005): The Challenges of the "Institutional Turn": New Interdisciplinary Opportunities in Development Theory”, a Nee, V. i Swedberg, R. *The Economic Sociology of Capitalism*. Princeton: Princeton University Press.

Garau, L. (2005): “La realidad jurídica y social de la euroregión: la figura de las agrupaciones europeas de cooperación tranfronteriza y análisis del futuro reglament” a CES (2005), *Jornades sobre l’Euroregió. I/II*. <http://ces.caib.es>

Hooghe, L. i Keating. M. (1994): “The Politics of European Union Regional Policy”. *Journal of European Public Policy*, vol.1, núm. 3, pàgs: 53-79.

Hooper, B. (Ed.) (2004): *Cross-Border Governance in the European Union*. London and NY. Routledge.

INSEE.(2007): “Les 6 pages insee, Midi-pyrenées. Núm. 96 (gener). “Midi-Pyrénées en Europe. Une regions riche et dynamique, à vieillissement modéré”. www.insee.fr/mp

Jeffery, C. (1997): “Regional Information Offices in Brussels and multilevel governance in the EU, a UK-German comparison” a Jeffery, C. (ed.): *The regional Dimension of the European Union: Towards a Third Level in Europe?*. London and Portland, OR: Frank Cass.

Jones, B. i Keating, M. (1995): *The European Union and the Regions*. Oxford, England: Clarendon Press.

Jouen, M. (2001): “La nouvelle europe s’invente-t-elle sur ses marges? Synthese des cinq etudes de cas”, a Jouen, M. et al. (coord.) *Cooperation transfrontaliere et transnationale*. Brusel.les: Notre Europe, pàgs.3-18. www.notre-europe.asso.fr.

Kohler-Koch, B. (1996): “Catching up with change: the transformation of Governance in the European Union”, *Journal of European Public Policy*, vol. 3, pàgs. 359-380.

Kramsch, O. i Hooper, B. (Ed.) (2004): *Cross-Border Governance in the European Union*. London and NY. Routledge.

Marks, G (1993): “Structural Policy and Multilevel Governance in the European Community”, a Cafruny, A. i Rosenthal, G. (Ed.), *The State of the European Community* . New York: Lyenne Rienner, pàgs..491-511.

Marks, G. (1996): “An actor-centred approach to multi-level governance. Regional and federal studies”, vol. 6, núm. 2, pàgs. 20-38.

Marks, G. (1997): “An Actor -Centred Approach to Multilevel Governance” a Jeffery C. (ed.) *The Regional Dimension of the European Union: Towards a Third Level in Europe?*. London and Portland, OR: Frank Cass, pàgs.20-38.

Monterrubio, E. (2005): “Presente y futuro de la euroregión Pirineos-mediterranea.” a Los coloquios de la asociación de exparlamentarios de las Cortes de Aragón. 7-8 octubre 2005. Calella de Palafrugell.

www.cortesaragon.es/uploads/media/COLOQUIOS_18.pdf

O’Brien, R. (2002): “The nuances of multilevel and global governance. Conference globalization, multilevel governance and Democracy: continental, comparative and global perspectives”. May 3-4. Queen’s University, Kingston.

www.iigr.ca/conferences/archive/pdfs1/obrien.pdf

O’Dowd, L. (2003): “The changing significance of european borders”. *Regional and Federal Studies*, vol.12, núm. 4, pàgs.13-36.

Paraskevopoulos, C. i Leornardi, R. (2004): “Introduction: Adaptational Pressures and Social Learning in European Regional Policy-Cohesion (Greece, Ireland and Portugal) vs CEE (Hungary, Poland) Countries”. *Regional and Federal Studies*, vol.14, núm.3, pàgs.315-354.

Perkmann, M. (2002): “The Rise of the Euroregion. A Bird’s Eye Perspective on European Cross-Border Cooperation”. Lancaster: Lancaster University. Department of Sociology.<http://www.comp.lancs.ac.uk/sociology/papers/perkmannriseof-euroregion.pdf>

Ratti, R. (1996): “Problématique de la Frontière et du Développement des Régions-Frontières”. *Science de la Société*, núm. 37, pàgs.37-48.

Ricq, C. (2006): *Handbook of Transfrontier Co-operation*. Council of Europe. http://www.coe.int/t/e/legal_affairs/local_and_regional_democracy/documentation/library/transfrontier_cooperation/tfc_handbookTC2006_EN.pdf

Ripoll, A i Riera, A. (2005): “La Potencialitat de l’Euroregió Pirineus Mediterrània”. *Conjuntura. Centre de Recerca Econòmica*, núm.13, pàgs.66-70. www.cre.uib.es

Rosamond, B. (2000): *Theories of European Integration*, New York: St. Martin’s Press.

Rosenau, J. (1995): “Governance in the Twenty-Firts Cetury” .*Global Governance 1* pàgs.13-43.

Rumley, D. i Minghi, J. V. (Ed.) (1991): *The Geograpy of Border Landscape*. London and NY: Routledge.

Strüver, A. (2004): “We are only Allowed to re-act not to Act Eurocrats Strategies and Borderland” Tactics in a Deutch-German Cross- Border Regions”. a Kramsch O. i Hooper, B. (Ed.): *Cross-Border Governance in the European Union*. London and NY: Routledge, pàgs. 25-40.

Tömmel, I. (1998): “Transformation of governance: the European Commission’s strategy for creating a Europe of the regions”.*Regional and Federal Studies*, vol. 8, núm. 2, pàgs.52-80.

Wessels, W. (1997): “An ever closer fusion?. A dynamic macropolitical view on integration processes”. *Journal of Common Market Studies*, vol.35, núm. 2, pàgs. 267-299.

Yoder, J. A. (2003): “Bridging the European Union and Eastern Europe”. *Regional and Federal Studies*, vol.13, núm.3, pàgs 90-106.